

НОРМАТИВНО – ПРАВОВІ ТА ПОЛІТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЗАЧЕРГОВИХ ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ 2014 РОКУ.

к.і.н. Рожкова Л.І.

В умовах силового протистояння влади та масового протестного руху в Україні наприкінці 2013 – го – на початку 2014 р. відбулося падіння легітимності правлячого режиму. Внаслідок безпрецедентного застосування насилля до учасників політичних акцій, масових вбивств активістів Євромайдану, жертв серед працівників силових структур відбулося фактичне повалення влади В.Януковича. Єдиним вищим легітимним органом влади виявилась Верховна Рада України, яка з метою подолання політичної кризи 25-го лютого 2014 р. ухвалила постанову «Про самоусунення Президента України (Віктора Януковича) від виконання конституційних повноважень...» та призначила позачергові вибори глави держави на 25-те травня 2014 р.

У відповідності до ухваленого ще 1999-го р. та багатократно змінюваного Закону України «Про вибори Президента України», дострокові вибори відбуваються через 90 днів після оголошення, а другий тур виборів, якщо в ньому буде потреба, відбувається через три тижні (15 червня). Висування кандидатів – політичними партіями та шляхом самовисування громадян – почалося з 25 – го лютого й триватиме до 30-го березня включно. Офіційна агітація на позачергових виборах розпочинається за 35 днів до дня голосування тобто із 20 – го квітня, остаточний вигляд виборчого бюлетеня має бути визначений 24-го квітня. Застава для участі у виборах становить 2,5 млн. грн., яку повертають лише тим кандидатам, що вийшли до другого туру. Склад окружних виборчих комісій формує ЦВК з числа претендентів, яких подають зареєстровані кандидати. Кожен кандидат має право на двох членів у кожному окружкомі. На другий тур кількість членів комісій зменшують до 14 осіб – порівну від двох «фіналістів». Такий самий принцип застосовується і до формування комісій нижчого рівня – дільничних. Законом передбачено проведення передвиборчих дебатів. Разом з тим, у чинному законі про вибори Президента зазначається, що офіційними спостерігачами можуть бути тільки представники кандидатів або міжнародних організацій, але громадські організації (Комітет виборців України та ін.) залишаються поза виборчим процесом. Вносились пропозиції щодо удосконалення закону з метою уникнення зловживань під час виборів, забезпечення прозорості процесу, ефективної роботи виборчих комісій, рівності можливостей кандидатів. Частково ці норми були враховані при ухваленні Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про вибори Президента України» та деяких інших законодавчих актів України щодо техніко – юридичного вдосконалення виборчого процесу» від 13-го березня 2014 р. (№879-VII). Разом з тим, деякі пропозиції, наприклад, щодо зменшення суми грошової застави, було відхилено.

Проведення позачергових виборів Президента серйозно ускладнено у зв'язку з фактичною анексією частини суверенної території України – Автономної Республіки Крим Російською Федерацією та рішенням Державної Думи щодо включення Криму до складу Росії. За таких умов тим громадянам України, що проживають у Криму, необхідно надати можливість реалізувати їх виборче право. Варіантів декілька – надати громадянам можливість проголосувати у сусідніх з півостровом областях, обладнати дільниці в Херсонській області, намагатися організувати дільниці в Криму, незважаючи на труднощі. Вищезгаданим законом передбачається зміна місця голосування без зміни виборчої адреси: особа вважається такою, що проживає на території України, якщо її місце проживання зареєстроване в Україні відповідно до Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні». Але у тому випадку, якщо виборці Криму і Севастополя не візьмуть участь у голосуванні, це не позначиться на легітимності результатів виборів, однак їх голоси не будуть зараховані до загального результату. Вплив Росії на виборчу кампанію може виявитись не лише у Криму, але також у східних та південних регіонах України: залякування виборців за допомогою проплачених провокаторів, заклики бойкотувати вибори, не виключені погроми дільниць.

Головною політичною особливістю виборів є те, що вперше боротьба точитиметься не між Заходом і Сходом, а між кандидатами від демократичного табору. Експерти прогнозують невисоку активність електорату східних областей, адже їх мешканці не вбачатимуть «свого» кандидата ні в кому. Натомість у Києві та на Заході явка виборців буде дуже високою, як і в цілому по країні. Прогнозується зниження рівня застосування адміністративного ресурсу, до якого традиційно вдавалася виконавча влада. В умовах політичної кризи не існує адміністративної централізованої владної вертикалі, отже немає ані можливостей, ані ресурсів для тиску на виборців та переслідування опонентів. Крім того, рівень громадянської активності після Євромайдану суттєво зріс, що створює умови для контролю за діями влади. Це стосується ще однієї проблеми української виборчої системи – підкупу громадян. Спроби підкупу зазнаватимуть відкритого осуду і навряд чи досягнуть мети. Для самих претендентів на президентську посаду це може призвести до неминучої та швидкої дискредитації. Велика кількість (понад 20) кандидатів пояснюється, зокрема, тим що учасники виборів – 2014 змагатимуться за президентську посаду з суттєво обмеженими, порівняно з Конституцією 2010 р., повноваженнями, тому деякі з них беруть участь у виборах з метою посісти інші посади в державних органах або в розрахунок на майбутні парламентські вибори.. Проте, за умов дотримання демократичних правових норм вибори стануть важливим засобом легітимізації виконавчої влади та стабілізації політичної системи.